Sisäministeriö
Inrikesministeriet

ASIANTUNTIJALAUSUNTO 28.9.2026

Hallintovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle hallituksen esitykseksi laeiksi esitutkintalain, oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta (138/2026 vp)

Hallintovaliokunta keskiviikkona 30.09.2026 klo 11:45

Hallintovaliokunta on pyytänyt sisäministeriöltä lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi esitutkintalain, oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta. Ehdotukset liittyvät viime hallituskaudella käynnistyneeseen pitkäjänteiseen työhön rikosprosessin sujuvoittamiseksi ja hallitusohjelman toimeenpanoon.

Sisäministeriö lausuu erityisesti poliisin toimialan osalta ja sen alaiset virastot lausuvat omalta osaltaan.

Poliisi on johtava esitutkintaviranomainen Suomessa. Poliisi vastaa suurimmasta osasta rikostorjuntaa, joka koostuu rikosten estämisestä, paljastamisesta ja selvittämisestä. Tämän vuoksi esitutkintaa ja koko rikosprosessia koskeva sääntely vaikuttaa erityisesti poliisin resurssien käyttöön.

Kokonaisuutena arvioiden hallituksen esityksen tavoitteet ja ehdotetut muutokset ovat kannatettavia. Hallituksen esityksessä on monin osin otettu huomioon sisäministeriön ja sen hallinnonalan kanssa tehty tiivis yhteistyö. Hallituksen esitys pohjautuu työryhmätyöhön, johon sisäministeriö ja sen alainen virasto Poliisihallitus ovat osallistuneet. Poliisin toimialaan ja esitutkintaan liittyvien kysymysten osalta työryhmän näkemykset olivat yksimieliset.

Sisäministeriö pitää tärkeänä, että esitutkintaprosessin digitalisaatiota edistetään pitkällä aikavälillä. Sen avulla voidaan tehostaa poliisin tuottavuutta ja vastata osin julkisen talouden mittaviin sopeutustarpeisiin tulevaisuudessa. Tämä edellyttää kuitenkin ns. välineneutraalia sääntelyä ja rikosprosessitoimijoiden toimintatapojen uudistamista uusien teknologisten ratkaisujen lisäksi. Yhtenä konkreettisena esimerkkinä on kuulustelujen dokumentointi ensisijaisesti ääni- tai ääni- ja kuvatallenteina nykyisten kirjallisten kuulustelupöytäkirjojen laatimisen sijaan. Tällainen menettely tehostaa esitutkintaa vähentämällä esitutkintaviranomaisen mekaanista kirjoitustyötä, kuten hallituksen esityksessäkin on kuvattu. Samalla se parantaa aineellisen totuuden selvittämistä rikosprosessin myöhemmissä vaiheissa ja asianosaisten oikeussuojaa sekä helpottaa tarvittaessa jälkikäteistä menettelyn todentamista (esimerkiksi viranomaisten menettely tai tulkkaus). Teknologian kehittyessä toimivaltaisilla viranomaisilla tulee olla mahdollisuus ottaa ketterästi käyttöön uusia teknologisia ratkaisuja menettelyjen tehostamiseksi.

Hallituksen esityksen ääni- tai ääni- ja kuvatallenteiden käyttöä koskevat ehdotukset ovat suunnaltaan oikeita, mutta sen nykytilan kuvauksessa, keskeisten muutosten esittelyssä eikä säädöskohtaisissa perusteluissa ilmaista riittävän selkeästi

kuulustelupöytäkirjan, kuulustelun litteroinnin tai tiivistelmän välistä suhdetta, kun ääni- tai ääni- ja kuvatallenne on tehty. Moninkertainen dokumentointi tallenteeseen, kuulustelupöytäkirjaan, mahdollisiin litterointeihin ja tiivistelmiin tarkastusoikeuksineen ei tehosta esitutkintaviranomaisen toimintaa, tuo säästöjä eikä edes paranna asianosaisten oikeusturvaa. Ilman merkittävää toimintatavan muutosta ei saavuteta hallituksen esityksen tavoitetta lisätä tallenteen käyttöä. Selkeintä olisi säädellä dokumentointi välineneutraalisti, mutta vähintään siitä olisi sovittava keskusvirastojen, Poliisihallituksen ja Syyttäjälaitoksen, välillä. Arviointia ei tulisi jättää tapauskohtaisen harkinnan varaan. Lisäksi sisäministeriö toteaa, että esitutkintalain 9 luvun 5 §:ään esitetty lisäys ”viipymättä” ei vastaa merkitykseltään sitä, mitä säädöskohtaisissa perusteluissa on kuvattu (s. 58). Mikäli kyse on perusteluiden tarkoittamalla tavalla selventävästä ilmaisusta, parempi ilmaisu olisi ”ilman aiheetonta viivytystä”.

Hallituskauden aikana on toteutettu useita merkittäviä lainsäädäntömuutoksia, jotka ovat omiaan nopeuttamaan, tehostamaan ja sujuvoittamaan rikosprosessia. Uusia toimivaltuuksia käyttöön otettaessa ja niitä sovellettaessa korostuvat poliisin yhteisen koulutuksen, yhtenäisen ohjeistuksen ja tehokkaan sisäisen laillisuusvalvonnan merkitys asianosaisten oikeusturvan ja tasapuolisen kohtelun näkökulmasta. Lisäksi rikosprosessin nopeuttamiseksi tulee edelleen jatkaa rikosprosessitoimijoiden tiivistä yhteistyötä menettelyjen ja asianhallintajärjestelmien kehittämiseksi.

Lopuksi sisäministeriö toteaa, että hallituskauden aikana toteutettujen rikosprosessin sujuvoittamiseen liittyviä säädösmuutosten yhteisvaikutuksia tulisi arvioida jälkikäteen kokonaisuutena sekä viranomaisten tehtävien hoitamisen että resurssien tarkoituksenmukaisen käytön näkökulmasta unohtamatta vaikutuksia asianosaisten asemaan.

Poliisiylitarkastaja Heidi Kankainen